

SÁMEDIGGI

Sámediggi
Ávjovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka

+ 47 78 47 40 00
www.samediggi.no
samediggi@samediggi.no

Arkivsaksnr. 25/5754

<u>Sak</u>	<u>Utvalg</u>
002/26	Sametingsrádet – plenumsaker
009/26	Sametingets plenum
002/26	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen

Vedlegg

Regional oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport - Behov for samiske tilbud, ordninger og tiltak i Sørsamisk valgkrets

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

Sannhet_og_forsoning

websak_inn

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

websak_inn

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

Høringssvar_til_sametinget_28

websak_inn

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

2025-11-28_høringsuttalelse_sannhetforsoning_fra_s

websak_inn

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

websak_inn

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

websak_inn

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

Høringsuttalelse fra Guevteli saemieh

websak_inn

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

websak_inn

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

Høringssvar til Sametinget fra Rossen eejhtegi siebrie angående Behov for samiske tilbud, ordninger og tiltak i Sørsamisk valgkrets

websak_inn

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

websak_inn

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

Innspill_høring_sannhet_og_forsoning_i_sørsamisk_k

websak_inn

Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets

Vedlegg
Høringssvar
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
Høringsuttalelse til Sametinget Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
websak_inn
Høringsdokument til Sametinget 1
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
251127_høringsnotat_sfk_-_notat
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
websak_inn
Høringsuttalelse - Sannhet og forsoning i sørsamisk krets
websak_inn

Saksframlegg

Saksdokumentet som vedlegg

Vurdering

Sametingsrådets innstilling

Gjennom folkemøter og skriftlig høring har Sametinget avdekket behov for samiske tilbud, ordninger og tiltak som en del av reparasjonsarbeidet etter fornorskningen i sørsamisk valgkrets. Dette er ikke utfyllende, men prosessen har vist engasjement og innspill som det er viktig for Sametinget å følge opp. På samme måte som andre regioner har denne valgkretsen vært hardt rammet av fornorskningen. Valgkretsen har i dag få samiske institusjoner og organisasjoner, den samiske befolkningen bor spredt og det er få formelle møteplasser.

Rettighetskampen knyttet til areal har vært spesielt utfordrende i sørsamisk område. Det har vært en rekke konflikter og rettsaker som viser alvoret og utfordringene i hva dette området står overfor, og reindrifta er spesielt utsatt. En manglende og feilskrevet historie har gjort at den sørsamiske befolkningen har stått overfor særlige utfordringer både i rettsvesenet og overfor befolkningen for øvrig.

I sørsamisk valgkrets har Sametinget samarbeidsavtaler med tre fylkeskommuner. Samarbeidsavtalene er viktige for å samordne innsats. Både Trøndelag, Innlandet og Nordland fylkeskommuner har hatt politiske saker i sine Fylkesting om regional oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.

Sametinget ønsker å ta en aktiv rolle for å styrke rettigheter, språk, kultur, næring og identitet i den sørsamiske valgkretsen. Det er viktig å understreke at noe av oppfølgingen vil være å bidra til å ansvarliggjøre andre aktører og at det vil være nødvendig å gjøre prioriteringer vedrørende foreslåtte tiltak.

Sametinget anerkjenner den omfattende innsatsen som frivilligheten, ildsjeler og det samiske sivilsamfunnet bidrar med. Uten frivilligheten ville det vært færre samiske tilbud, aktiviteter og arrangement. Sametinget er klar over at mye av det frivillige arbeidet er dugnadsbasert og kan hvile på få personer, og at det i lengden ikke er bærekraftig.

Areal og rettigheter

Sametinget vil arbeide for gode ordninger for rettshjelp, herunder også økonomiske støtteordninger som gjør det mulig å fremme prinsipielle saker. Sametinget vil i den sammenheng arbeide for at samer skal ha tilgang til rettshjelp med samisk språk- og kulturforståelse.

Det har vært en rekke konflikter og rettsaker som viser alvoret og utfordringene i hva dette området står overfor, og reindrifta er spesielt utsatt. Fremrykkingsteorien har fått prege sørsamiske rettigheter og historie fram til i dag, og lagt premissene for rammevilkårene til den samiske befolkningen i området. Sametinget ser at det kan være behov for en gjennomgang av hvilke konsekvenser dette har hatt og vurdere om det bør settes ned en kommisjon som kan gjennomgå dette. Dette arbeidet må også omfatte reindrifta i Trollheimen.

Sentralt i arbeidet i sørsamisk valgkrets er oppfølgingen av Samerettsutvalget II (SRU2). Både høringsuttalelsen og folkemøtene gir tydelige forventninger om at Sametinget opprettholder presset for å få gjennomført nødvendige prosesser. Sametinget vil derfor følge opp SRU2, og kreve at staten kartlegger og anerkjenner eksisterende eier- og bruksrettigheter fra Troms og sørover, i tråd med folkeretten. Dette er en forutsetning for å etablere gode og rettferdige forvaltningsordninger.

Reindriften er i en særstilling i sørsamisk valgkrets, det viser også de tilbakemeldingen som er kommet. Sametinget ser at det er nødvendig å bidra til en gjennomgang av reindriftsforvaltningen og arbeide for at rovviltforvaltningen skal bygge på beitenæringenes tradisjonelle og erfaringsbaserte kunnskaper, og folkerettslige forpliktelser.

Konsultasjoner

Sametinget anerkjenner at det er et stort behov for ressurser, informasjon, veiledning og kunnskap vedrørende konsultasjonsordningen og de krav som ligger til ansvarlige aktører og rettighetshavere.

Lovfestingen av konsultasjoner i sameloven har styrket samers rettigheter, men konsultasjoner må også fungere lokalt. Sametinget vil derfor bidra til gode rammevilkår til rettighetshavere for å sikre reell bruk av konsultasjonsretten.

Språk

Sametinget vektlegger at samiske språk ikke bare skal bevares, men utvikles som levende, tilgjengelige og framtidsrettede språk for hele det samiske samfunnet. Målet er at alle samer skal ha tilgang på språkarenaer, samiske tjenestetilbud og muligheter til å lære og bruke eget språk.

Sametinget ønsker en styrking av eksisterende språksentre, samt en prosess for etablering av nye. Det er nødvendig med en målrettet innsats for å styrke infrastrukturen spesielt for ume- og sørsamisk språk.

Sametinget er i en prosess for at også pite-, ume- og skoltesamisk skal bli anerkjent om offisielt språk i Norge. Sametinget anerkjenner at dette er en viktig del av arbeidet for å følge opp sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.

Kultur og møteplasser

Sametinget ser at det er et økende behov for ulike typer møteplasser. Dette har også vært gjennomgående i den overordnede høringen til sannhets- og forsoningskommisjonens rapport og i prosessen som har vært gjennomført i Sørsamisk valgkrets.

Sametinget er bevisst på at det er stort behov for samiske institusjoner og møteplasser både på flere steder og innen flere fagområder, og denne saken understreker dette behovet. Derfor er det satt av midler i Sametingets budsjett for 2026 til et prosjekt om oppbygging av nye institusjoner i Sápmi. Prosjektet skal gjennom å kartlegge geografiske og

faglige områder det mangler institusjoner i dag utarbeide kriterier for etablering av eventuelt nye institusjoner. Prosjektet skal også identifisere mulige interessenter som kan bidra i arbeidet med etablering av nye institusjoner. Innsikten fra folkemøtene og høringen i sørsamisk valgkrets vil tas med i det videre arbeidet med dette prosjektet, samt en vurdering av Sametingets virkemidler som er tilpasset behovet ved etableringen av nye institusjoner.

Forankring i lokale samiske miljøer er en forutsetning ved etablering og styrking av møteplasser og kultur- og språkinstitusjoner, og deltakelse fra kommune og fylkeskommune er ønskelig. Sametinget vil invitere kommunene og fylkeskommunene i sørsamisk valgkrets til dialog om deres ansvar for oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, med særlig vekt på kommunale myndigheters ansvar for å sikre de samiske innbyggernes lovfestede rettigheter, og deres rolle i å sikre samiske tilbud og møteplasser i samarbeid med lokalt samisk sivilsamfunn og Sametinget. Dette vil også bli vektlagt i arbeidet med samarbeidsavtalene Sametinget har med fylkeskommuner og kommuner.

Sametinget vil følge opp arbeidet med å få realisert et samisk hus i Trondheim og en møteplass i Mo i Rana, og inviterer andre aktører med på dette.

Sametinget vil vurdere tilrettelegging av en digital kursrekke for samiske frivillige lag, foreninger og organisasjoner, som del av kompetanseoppbygging og robustgjøring i det samiske samfunnet. Samt se nærmere på mulighetsrommet for drifts- og lønnsmidler for samiske foreninger og (kultur) organisasjoner i søkerbaserte ordninger. Dette vil også komme sørsamisk valgkrets til nytte.

Kulturminner

Kulturminnearbeidet i sørsamisk området har alltid vært en svært viktig del av Sametingets arbeid. En manglende og feilskrevet historie har gjort at den sørsamiske befolkningen har stått overfor særlige utfordringer både i rettsvesenet og overfor befolkningen for øvrig. Det kulturminnefaglige arbeidet har vært avgjørende for å rette opp dette.

Sametinget vil også som en del av det kulturminnefaglige arbeidet bidra til at kunnskapen om og bruken av konsultasjonsordningen blir ivaretatt.

Sametinget vil bidra til at arbeidet med kulturminneforvaltning skal være en reell urfolksforvaltning, bygget på samiske perspektiver, kultur og tradisjoner. Sametinget vil at den nye kulturmiljøloven respekterer samenes rett til selvbestemmelse i kulturminneforvaltninga og vil være med å bidra til å styrke formidlingen av samiske kulturminner i samarbeid med lokale aktører.

Oppvekst og opplæring

Sametinget vil arbeide for å sikre samiske barn og unge opplæring i språk og kultur fra barnehage til videregående. For å få et helhetlig tilbud til samiske barn for hele utdanningsløpet, fra barnehage til høyere utdanning, er det avgjørende å kunne lovfeste rett til samiskspråklig barnehagetilbud. Alle samiske barn skal ha rett til å vokse opp i et samisk språk- og kulturbærende miljø.

Dette innebærer å:

- Arbeide for å lovfeste retten til et samiskspråklig barnehagetilbud
- Arbeidet for lovfestet rett til hospitering
- Arbeide for lovfestet rett til samiske læremidler
- Arbeide for at skoleeiers plikt til å informere om rettigheter til samisk opplæring lovfestes

Sametinget har som hovedmål å skape gode oppvekstsvilkår gjennom samisk barnehagetilbud. Det samiske barnehagetilbudet er et av det aller viktigste tiltaket for å styrke bruken av samiske språk, jf.

NOU 2016: 18 *Hjertespråket*. For å oppnå dette er det avgjørende at ansatte ved barnehagene, i tillegg til pedagogisk utdanning, har samisk kultur og språkkompetanse. Sametinget ser det også som viktig å kunne benytte lokal realkompetanse for å styrke kultur og språkarbeidet i barnehagen.

Høyere utdanning, forskning og kunnskap

Sametinget vil bidra til at Universiteter og høyskoler sikres kompetanse om samiske samfunnsforhold, språk og kultur i ulike fagmiljøer. I sørsamisk område vil dette blant annet omfatte fag/studieløp som kulturminnevern/arkeologi, pedagogikk og historie. Dette er en forutsetning for å sikre et tilbud som kan gi et helhetlige utdanningsløp.

Sametinget vil arbeide for at forskningsmiljøer/større forskningsprosjekter samarbeider med lokale aktører (museer, osv.). dette vil kunne bidra til å styrke eksisterende kompetansemiljøer og øke kompetansen i universitets og høyskolesektoren generelt.

Sametinget vil arbeide for å endre regelverket til Forskningsrådet slik at samiske kulturinstitusjoner kan få mulighet til å søke midler til forskningsprosjekter.

Sametinget ønsker å være bidragsyter for utvikling av studieprogrammer og kurs i samarbeid med universiteter og høyskoler.

Helse, velferd og omsorg

Sametinget vil videreføre og støtte opp om det helsefaglige arbeidet som er igangsatt i det sørsamiske området. Dette omfatter også tiltak og prosesser knyttet opp mot arbeidet mot samehets.

Sametinget har en forventning om at Regjeringen og Stortinget lager en oppfølgingsplan, og rapporterer på oppfølging av vedtak knyttet til Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Sammen skal vi gjen-

reise de samiske språkene og kulturen. Målet er å kunne erklære at det kan settes et endelig punktum for fornorskingspolitikken for å kunne oppnå forsoning.

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen _002/26

Spørsmål til rådet

1. Hvilken konkret strategi har Sametingsrådet for å sikre at Stortinget og regjeringen faktisk følger opp anbefalingene i kommisjonens rapport?
2. Foreligger det en plan for finansiering av tiltakene som omtales regionalt?
3. På hvilken måte har den regionale planen for Nordre blitt omsatt i handling?
4. Hvordan vurderer sametingsrådet risikoen for å skape forventninger i lokalsamfunn som Sametinget selv ikke har økonomisk eller juridisk handlingsrom til å innfri?

Merknad 4.1

Merknad 1

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Samefolkets parti ved Mathias Eilert Olsen. Komitemedlemmene fra NSR Aili Kirste Strømeng Arntzen, Elle Rávdná Nákkäläjärv, Marit Mikkelsdatter Kemi, medlemmet fra Samefolkets parti Jørn Are Gaski og medlemmet fra Samisk Arbeiderfellesskap Arild Pettersen Inga, stiller seg bak.

Det kommer frem i høringsvarene behovet for en koordinerende funksjon som kan bidra til at blant annet nettverksbygging, kultur- og språkaktiviteter i sørsamisk valgkrets koordineres. Målet er at man får et helhetlig tilbud som strekker seg over hele den sørsamiske valgkretsen. En slik koordinerende funksjon vil kunne bidra til at aktiviteter i sørsamisk valgkrets fordeles jevnt utover befolkningen i kretsen, og fjerne noe av tyngden som i dag ligger på enkeltmennesker til å koordinere.

Intern kommunikasjon bør styrkes i valgkretsen slik at befolkningen er kjent med aktiviteter og tilbud, og at disse aktivitetene og tilbudene ikke kolliderer mellom forskjellige lokalsamfunn i valgkretsen, og at man føler et større samisk fellesskap på tvers av valgkretsen og mot det samiske samfunnet på tvers av landegrensene.

Sametinget må se på hvordan denne funksjonen kan fylles i henhold til de behov som kommer frem gjennom høringssvarene.

Merknad 5.1

Merknad 2

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Samefolkets parti ved Mathias Eilert Olsen. Komitemedlemmene fra NSR Aili Kirste Strømeng Arntzen, Elle Rávdná Nákkäläjärvi, Marit Mikkelsdatter Kemi, medlemmet fra Samefolkets parti Jørn Are Gaski og medlemmet fra Samisk Arbeiderfellesskap Arild Pettersen Inga, stiller seg bak.

Flere kommuner i sørsamisk valgkrets i Nordland, Trøndelag og Innlandet bør bli en del av det samiske språkforvaltningsområdet. Sametingsrådet bør følge opp dette i dialog med kommunene og KS.

Merknad 6.1

Merknad 3

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Samefolkets parti ved Mathias Eilert Olsen. Komitemedlemmene fra NSR Aili Kirste Strømeng Arntzen, Elle Rávdná Nákkäläjärvi, Marit Mikkelsdatter Kemi, medlemmet fra Samefolkets parti Jørn Are Gaski og medlemmet fra Samisk Arbeiderfellesskap Arild Pettersen Inga, stiller seg bak.

Gjennom sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, samt SRU2 og tilhørende forarbeider, fremgår det tydelig at det ume- og sørsamiske område har vært utsatt for en betydelig reduksjon i reinbeitearealene. Fremrykningsteorien ble blant annet brukt for å legitimere bortfall av samisk arealbruk i den sørlige delen av valgkretsen, og fornorskningen førte også til finnjaging fra tradisjonelle bruksområder. I dag er reindriftsarealene fortsatt under sterkt press fra annen næring og industri, der forhåndstiltredelser har blitt brukt for raskt å overta samiske bruksområder. Fosen-dommen illustrerer et slikt inngrep som har vært i strid med gjeldende rett.

Reindriften er også en sterk språk- og kulturbæreren i valgkretsen, og utgjør en viktig identitetsfaktor. Mange knytter sin identitet til egen drift, familiens drift eller familiens tidligere tilknytning til reindriften.

Det er derfor behov for en sterkere synliggjøring av konsekvensene av det rettstapet reindriften er utsatt for i området som følge av fornorskningen, marginaliseringen og tilsidesettelsen av reindriftens tilstedeværelse og rettigheter. Det er videre helt uakseptabelt om man ved forhåndstiltredelse av nye inngrep fortsetter nedbygging av reindriftens bruksområder, til tross for at dette med stor sannsynlighet kan vise seg å være ulovlig med grunnlag i samiske rettigheter og internasjonale urfolksrettigheter, slik Fosendommen viste. Forhåndstiltredelse bør derfor forbys der inngrepene kan være i strid med samiske rettigheter.

Det rettstap som reindriften har lidd som følge av uriktig faktum og tidligere feil rettsanvendelse, må rettes opp ved nye rettsavklaringer eller ved tilbakeføring av arealer, eventuelt også ved ekspropriasjon. Staten bør forplikte seg til å innarbeide og å følge prinsippet om fritt og forhåndsinformert samtykke (FPIC).

Merknad 1.1

Merknad 4

Merknad fremmet av Nordkalottfolket (NkF) ved Elin Hesjevik. Komitemedlemmene fra Nordkalottfolket (NORD) ved Ulf Tore Johansen, Knut Wingstad, Roger Iversen, Anita Helene Gohli og Elin Hesjevik og fra Samisk Arbeiderfellesskap ved Arild Pettersen Inga, stiller seg bak.

Disse komitémedlemmene mener det er avgjørende å styrke bruken av sørsamisk. Dette kan skje ved at de som har sørsamisk som førstespråk møter språket på flere arenaer, samtidig som det tilrettelegges for nye språkbrukere. Bruken av samiske stedsnavn er en slik arena.

Disse komitémedlemmene ønsker derfor en mer aktiv bruk av sørsamiske stedsnavn på kart. En innføring av sørsamiske navn der man samtidig beholder de norske stedsnavnene, er i tråd med ønsket om forsoning, fordi man ivaretar behovene både til den norsktalende og den sørsamisktalende befolkningen.

Merknad 3.1

Merknad 5

Merknad fremmet av Nordkalottfolket (NkF) ved Elin Hesjevik. Komiteens medlemmer fra Nordkalottfolket (NkF) Roger Iversen, Knut Wingstad, Anita Helene D. K. Gohli og Ulf Tore Johansen og fra Samisk Arbeiderfellesskap ved Arild Pettersen Inga, stiller seg bak.

Disse komitémedlemmene støtter ønsket om å få etablert et Samisk Hus i Trondheim. Dette har lenge vært et savn for deler av byens samiske befolkning, og vil kunne bli en god møteplass både for sørsamer og for innflyttere fra nord. Trondheim er en by som huser mange studenter, og en slik møteplass vil gjøre det lettere å styrke og ivareta samisk identitet i studieårene.

Et slikt sted kan være et senter for kunst og kultur og et sted for likeverd. Et sted der alle kan møtes. Det bør være et hus der fiskeren fra Finnmarkskysten møter reindriftsutøveren fra Røros. Og industriarbeideren fra Mo i Rana møter studenten fra Trondheim. I samisk hus i Trondheim skal folk føle seg hjemme, uavhengig av politisk tilhørighet, og enten de snakker sørsamisk, nordsamisk eller norsk.

Disse komitémedlemmene mener derfor at det må settes av midler til å iverksette dette prosjektet, og at det formelle samarbeidet med Trondheim kommune må styrkes og gjøres mer forpliktende.

Høringen viser at det er et ønske om samiske møteplasser i både Rana og mange andre steder. Disse komitémedlemmene mener derfor være et mål at arbeidet i Trondheim kan fungere som en mal som kan brukes når tilsvarende skal bygges opp i andre byer og tettsteder.

Merknad 2.1

Merknad 6

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) og Samefolkets parti ved Mathias Eilert Olsen. Komiteedlemmene fra NSR Aili Kirste Strømgren Arntzen, Elle Rávdná Nákkäläjärvä, Marit Mikkelsdatter Kemi og fra Samefolkets parti Jørn Are Gaski, stiller seg bak.

Det er viktig at ved etableringen av nye møteplasser i sørsamisk valgkrets at disse er permanente etableringer. På grunn av store avstander i valgkretsen er det viktig å ha fokus på desentralisering av møteplasser og institusjoner, slik at de når ut til befolkningen der de er. Dersom det ikke er tydelig at etableringene skal være permanent, vil ikke disse kunne slå rot slik at de ikke blir en naturlig del av hverdagen til det samiske samfunnet i kretsen.

Det er flere alternativer til hvordan etablering av møteplasser kan se ut, blant annet med ny institusjonsbygging, utvidelse av eksisterende institusjoner eller via felles organiseringer for nye etableringer mellom eksisterende institusjoner. Eksempelvis kan man også se på sattelittordninger der administrering av nye møteplasser og institusjoner i valgkretsen skjer fra allerede etablerte institusjoner ikke lokalisert hos de nyetablerte møteplassene og institusjonene.

Etableringen av disse må i så fall skje med vilje fra lokalsamfunnet, men Sametinget burde legge til rette for bevilgning av prosjektmidler til slike tiltak, og samarbeide med Nordland, Trøndelag og Innlandet, samt kommunene, for å finansiere disse møteplassene. Målet skal være at befolkningen i hele valgkretsen har tilgang til institusjonene, uavhengig hvor man bor.

Innledning:

Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteen har behandlet sak PS 002/26: Regional oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport - Behov for samiske tilbud, ordninger og tiltak i Sørsamisk valgkrets

Merknader:

Merknad 1

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Samefolkets parti ved Mathias Eilert Olsen. Komitemedlemmene fra NSR Aili Kirste Strømeng Arntzen, Elle Rávdná Nákkäläjärvi, Marit Mikkelsdatter Kemi, medlemmet fra Samefolkets parti Jørn Are Gaski og medlemmet fra Samisk Arbeiderfellesskap Arild Pettersen Inga, stiller seg bak.

Det kommer frem i høringssvarene behovet for en koordinerende funksjon som kan bidra til at blant annet nettverksbygging, kultur- og språkaktiviteter i sørsamisk valgkrets koordineres. Målet er at man får et helhetlig tilbud som strekker seg over hele den sørsamiske valgkretsen. En slik koordinerende funksjon vil kunne bidra til at aktiviteter i sørsamisk valgkrets fordeles jevnt utover befolkningen i kretsen, og fjerne noe av tyngden som i dag ligger på enkeltmennesker til å koordinere.

Intern kommunikasjon bør styrkes i valgkretsen slik at befolkningen er kjent med aktiviteter og tilbud, og at disse aktivitetene og tilbudene ikke kolliderer mellom forskjellige lokalsamfunn i valgkretsen, og at man føler et større samisk fellesskap på tvers av valgkretsen og mot det samiske samfunnet på tvers av landegrensene.

Sametinget må se på hvordan denne funksjonen kan fylles i henhold til de behov som kommer frem gjennom høringssvarene.

Merknad 2

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Samefolkets parti ved Mathias Eilert Olsen. Komitemedlemmene fra NSR Aili Kirste Strømeng Arntzen, Elle Rávdná Nákkäläjärvi, Marit Mikkelsdatter Kemi, medlemmet fra Samefolkets parti Jørn Are Gaski og medlemmet fra Samisk Arbeiderfellesskap Arild Pettersen Inga, stiller seg bak.

Flere kommuner i sørsamisk valgkrets i Nordland, Trøndelag og Innlandet bør bli en del av det samiske språkforvaltningsområdet. Sametingsrådet bør følge opp dette i dialog med kommunene og KS.

Merknad 3

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Samefolkets parti ved Mathias Eilert Olsen. Komitemedlemmene fra NSR Aili Kirste Strømeng Arntzen, Elle Rávdná Nákkäläjärvi, Marit Mikkelsdatter Kemi, medlemmet fra Samefolkets parti Jørn Are Gaski og medlemmet fra Samisk Arbeiderfellesskap Arild Pettersen Inga, stiller seg bak.

Gjennom sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, samt SRU2 og tilhørende forarbeider, fremgår det tydelig at det ume- og sørsamiske område har vært utsatt for en betydelig reduksjon i reinbeitearealene. Fremrykningsteorien ble blant annet brukt for å legitimere bortfall av samisk arealbruk i den sørlige delen av valgkretsen, og fornorskningen førte også til finnjaging fra tradisjonelle bruksområder. I dag er reindriftsarealene fortsatt under sterkt press fra annen næring og industri, der forhåndstiltredelser har blitt brukt for raskt å overta samiske bruksområder. Fosen-dommen illustrerer et slikt inngrep som har vært i strid med gjeldende rett.

Reindriften er også en sterk språk- og kulturbæreren i valgkretsen, og utgjør en viktig identitetsfaktor. Mange knytter sin identitet til egen drift, familiens drift eller familiens tidligere tilknytning til reindriften.

Det er derfor behov for en sterkere synliggjøring av konsekvensene av det rettstapet reindriften er utsatt for i området som følge av fornorskningen, marginaliseringen og tilsidesettelsen av reindriftens tilstedeværelse og rettigheter. Det er videre helt uakseptabelt om man ved forhåndstiltredelse av nye inngrep fortsetter nedbygging av reindriftens bruksområder, til tross for at dette med stor sannsynlighet kan vise seg å være ulovlig med grunnlag i samiske rettigheter og internasjonale urfolksrettigheter, slik Fosendommen viste. Forhåndstiltredelse bør derfor forbys der inngrepene kan være i strid med samiske rettigheter.

Det rettstap som reindriften har lidd som følge av uriktig faktum og tidligere feil rettsanvendelse, må rettes opp ved nye rettsavklaringer eller ved tilbakeføring av arealer, eventuelt også ved ekspropriasjon. Staten bør forplikte seg til å innarbeide og å følge prinsippet om fritt og forhåndsinformert samtykke (FPIC).

Merknad 4

Merknad fremmet av Nordkalottfolket (NkF) ved Elin Hesjevik. Komite medlemmene fra Nordkalottfolket (NORD) ved Ulf Tore Johansen, Knut Wingstad, Roger Iversen, Anita Helene Gohli og Elin Hesjevik og fra Samisk Arbeiderfelleskap ved Arild Pettersen Inga, stiller seg bak.

Disse komitémedlemmene mener det er avgjørende å styrke bruken av sørsamisk. Dette kan skje ved at de som har sørsamisk som førstespråk møter språket på flere arenaer, samtidig som det tilrettelegges for nye språkbrukere. Bruken av samiske stedsnavn er en slik arena.

Disse komitémedlemmene ønsker derfor en mer aktiv bruk av sørsamiske stedsnavn på kart. En innføring av sørsamiske navn der man samtidig beholder de norske stedsnavnene, er i tråd med ønsket om forsoning, fordi man ivaretar behovene både til den norsktalende og den sørsamisktalende befolkningen.

Merknad 5

Merknad fremmet av Nordkalottfolket (NkF) ved Elin Hesjevik. Komiteens medlemmer fra Nordkalottfolket (NkF) Roger Iversen, Knut Wingstad, Anita Helene D. K. Gohli og Ulf Tore Johansen og fra Samisk Arbeiderfelleskap ved Arild Pettersen Inga, stiller seg bak.

Disse komitémedlemmene støtter ønsket om å få etablert et Samisk Hus i Trondheim. Dette har lenge vært et savn for deler av byens samiske befolkning, og vil kunne bli en god møteplass både for sørsamer og for innflyttere fra nord. Trondheim er en by som huser mange studenter, og en slik møteplass vil gjøre det lettere å styrke og ivareta samisk identitet i studieårene.

Et slikt sted kan være et senter for kunst og kultur og et sted for likeverd. Et sted der alle kan møtes. Det bør være et hus der fiskeren fra Finnmarkskysten møter reindriftsutøveren fra Røros. Og industriarbeideren fra Mo i Rana møter studenten fra Trondheim. I samisk hus i Trondheim skal folk føle seg hjemme, uavhengig av politisk tilhørighet, og enten de snakker sørsamisk, nordsamisk eller norsk.

Disse komitémedlemmene mener derfor at det må settes av midler til å iverksette dette prosjektet, og at det formelle samarbeidet med Trondheim kommune må styrkes og gjøres mer forpliktende.

Høringen viser at det er et ønske om samiske møteplasser i både Rana og mange andre steder. Disse komitémedlemmene mener derfor være et mål at arbeidet i Trondheim kan fungere som en mal som kan brukes når tilsvarende skal bygges opp i andre byer og tettsteder.

Merknad 6

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) og Samefolkets parti ved Mathias Eilert Olsen.

Komiteemedlemmerne fra NSR Aili Kirste Strømeng Arntzen, Elle Rávdná Näkkäläjärvi, Marit Mikkelsdatter Kemi og fra Samefolkets parti Jørn Are Gaski, stiller seg bak.

Det er viktig at ved etableringen av nye møteplasser i sørsamisk valgkrets at disse er permanente etableringer. På grunn av store avstander i valgkretsen er det viktig å ha fokus på desentralisering av møteplasser og institusjoner, slik at de når ut til befolkningen der de er. Dersom det ikke er tydelig at etableringene skal være permanent, vil ikke disse kunne slå rot slik at de ikke blir en naturlig del av hverdagen til det samiske samfunnet i kretsen.

Det er flere alternativer til hvordan etablering av møteplasser kan se ut, blant annet med ny institusjonsbygging, utvidelse av eksisterende institusjoner eller via felles organiseringer for nye etableringer mellom eksisterende institusjoner. Eksempelvis kan man også se på sattelittordninger der administrering av nye møteplasser og institusjoner i valgkretsen skjer fra allerede etablerte institusjoner ikke lokalisert hos de nyetablerte møteplassene og institusjonene.

Etableringen av disse må i så fall skje med vilje fra lokalsamfunnet, men Sametinget burde legge til rette for bevilgning av prosjektmidler til slike tiltak, og samarbeide med Nordland, Trøndelag og Innlandet, samt kommunene, for å finansiere disse møteplassene. Målet skal være at befolkningen i hele valgkretsen har tilgang til institusjonene, uavhengig hvor man bor.

Komiteens tilråding:

Komiteen hadde ingen flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.